

16.9.2004

1168/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola

**VAPAAEHTOINEN SOPIMUSJÄRJESTELY JA JOHTAVAN
KIHLAKUNNANVOUDIN KÄYTTÄYTYMINEN**

1

KANTELU

A arvosteli oikeusasiamiehelle osoittamassaan 14.5.2003 päivätyssä kirjeessä Tampereen kihlakunnan ulosottoviraston menettelyä ulosmittausta koskevassa asiassa.

Kantelun mukaan A:ta ja hänen alaikäisiä lapsiaan koskeva ulosmittaus oli tehty väärin perusteiden. Ulosmittaus oli suoritettu A:n alaikäisten lasten kotona, josta A ei ollut omistanut mitään. Toimenpide oli tehty A:n poissa ollessa ja huoneistoon "murtautuen". Ulosmittauksen kohteena olleita esineitä oli särjetty. A arvosteli myös sitä, ettei hän ollut saanut ulosmittauksen peruuttamisen jälkeen itse noutaa ulosmittauksen kohteena olleita esineitä niiden säilytyspaikasta. A ihmetteli lisäksi, miten Tampereen kihlakunnan ulosottoviraston ulosottomiehet suorittivat ulosottoa Vammalassa. Ulosottomiehet olivat myös ulosmittaneet A:n lasten koruja ja rahoja kultasepäntoimiksesta Karvialta.

A kertoi vielä, että johtava kihlakunnanvoudi B oli kiristänyt häntä ilmoittaen, ettei A saa lastensa omaisuutta pois ellei A peru B:tä tekemiään kanteluita ja maksa ulosottoon B:n vaatimaa rahasummaa. B oli lisäksi ajanut hänet ja hänen lapsensa samoin kuin A:n äidin ulos ulosottovirastosta sanoen heille "saatanan mustalaiset lähtekää helvettiin". A vaati saada takaisin lastensa ulosmitatut rahat ja korut. Lisäksi hän vaati asiassa korvausta itselleen ja lapsilleen sekä B:n erottamista tehtävästään.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Tampereen kihlakunnan ulosottoviraston johtavan kihlakunnanvoudin B:n selvitys.

A antoi sanottuun selvitykseen 1.10.2003 päivätyt vastineet. Kantelukirjoituksessa esitetyn lisäksi A arvosteli vastineessaan sitä, ettei ulosmittauksesta ollut ilmoitettu hänelle ennakkoon. Kirjoituksen mukaan myös A:n pojan varoja oli käytetty A:n velkojen maksuun. Vielä A kertoi vastineessaan, että poliisit olivat ulosmittauksen jälkeen pitäneet A:n lasten taloa silmällä. A vaati tästä kunniaa loukkaavasta ja häiritsevästä teosta korvausta.

Kantelun tarkoituksena ajankohtana avustava na ulosottomiehenä toiminut C toimitti tänne 21.11.2003 päivätyn kirjelmän.

Lisäksi A toimitti tänne 6.1.2004 päivätyn lisäkirjelmän. Siinä hän muun ohella pyysi esitutkinnan käynnistämistä asiassa.

Kertyneen aineiston johdosta asiassa hankittiin vielä uudelleen johtavan kihlakunnanvoudin B:n selvitys, johon A antoi 4.3.2004 päivätyn vastineen.

B on selvityksessään ilmoittanut eronneensa virastaan 1.2.2004 alkaen.

- - -

3 RATKAISU

Katson entisen johtavan kihlakunnanvoudin B:n menetelleen virkamieslain 14 §:n 2 momentissa säädetyn virkamieheltä edellytettävän käyttäytymisvelvoitteen vastaisesti Tampereen kihlakunnan ulosottovirastossa 2.3.2000 pidetyssä tapaamisessa.

Lisäksi katson, että ulosottovirastossa tehtyä A:n ulosottoasioita koskevaa kokonaisratkaisua on pidettävä ulosoton asiakkaan oikeusturvan kannalta epäasianmukaisena, kun ulosmittausten peruuttamisen yhdeksi ehdoksi oli asetettu tehdyn hallintokantelun peruuttaminen.

Muihin toimenpiteisiin asia ei puoleltani anna aihetta.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti:

3.1 Tapahtumat

Tampereen kihlakunnan ulosottoviraston avustava ulosottomies D on 5.1., 11.1., 18.1. 26.1. ja 4.2.2000 ulosmittannut A:n velkojen suorittamiseksi irtainta omaisuutta. Saadun selvityksen mukaan muista paitsi 4.2.2000 toimitetusta ulosmittauksesta tehtiin ulosottovalitus. Lisäksi A teki 5.1.2000 toimitetusta ulosmittauksesta hallintokantelun sekä vahingonkorvaushakemuksen Länsi-Suomen lääninhallitukseen.

Tampereen käräjäoikeus on 15.3.2000 antamallaan päätöksellä ratkaissut puheena olevat ulosottovalitukset. Käräjäoikeus on ratkaisussaan todennut valitusten rauenneen ulosmittausten ja ulosottovalitusten peruuttamisen johdosta.

Länsi-Suomen lääninhallitus on ratkaissut sille tehdyn hallintokantelun 30.3.2000. Lääninhallitus on todennut, ettei asia antanut aihetta enempään toimenpiteisiin A:n peruutettua kantelunsa. A:n vahingonkorvaushakemuksen Länsi-Suomen lääninhallitus on ratkaissut 10.10.2000 antamallaan päätöksellä. Ratkaisussaan lääninhallitus on hylännyt A:n hakemuksen.

3.2

Ulosmittaus 5.1.2000

Saadun selvityksen mukaan Porin kihlakunnan poliisilaitokselle on tehty tutkin tapyyn tö, jossa ulosottomiesten on epäilty 5.1.2000 Vammalassa tehtyjen ulosottotoimien yhteydessä syyllistyneen virka-aseaman väärinkäyttämiseen. Tutkintapyyntö koskee myös samassa yhteydessä toimineita poliiseja heidän antaessaan virka-apua ulosottoviranomaisille. Tutkintailmoituksessa asianomistajaksi on ilmoitettu A.

Koska A:n kantelussa on olennaisilta osin kysymys samasta asiasta, josta on tehty edellä mainittu rikosilmoitus, katson, että asiaa ei ainakaan tässä vaiheessa ryhdytä tältä osin tutkimaan täällä. Tämä johtuu siitä, että oikeusasiainmies ei voi määrätä miten viranomaisen on ratkaistava sen käsiteltäväksi saatettu asia eikä muutoinkaan puuttua tai vaikuttaa jossakin viranomaisessa vireillä olevan asian ratka isuun.

3.3

Toimivaltakysymyksistä

Siltä osin kuin kantelu koskee Tampereen kihlakunnan ulosottoviraston ulosottomiesten toimivaltaa suorittaa asiassa ulosottotoimenpiteitä katson, että asiassa on myös tältä osin pitkälti kysymys samasta asiasta, jota kohdassa 3.2 mainittu rikosilmoitus koskee. Näin ollen asiaa ei ainakaan tässä vaiheessa ryhdytä tältä osin tutkimaan täällä.

3.4

A:n ulosottoasioita koskeva kokonaisjärjestely

Tampereen kihlakunnan ulosottovirastossa oli 2.3.2000 pidetty tapaaminen, jossa läsnä olivat olleet ainakin A, kaksi hänen lastaan ja hänen äitinsä E sekä johtava kihlakunnanvouti B. Myös silloinen avustava ulosottomies C oli ollut mukana tapaamisessa ainakin osan ajasta. Tapaamisen yhteydessä A:n ulosottoasiassa oli päädytty kokonaisratkaisuun, jossa A peruutti ulosmittauksista tekemänsä ulosottovalituksen ja kantelun sekä suoritti ulosottoon 20.000 markkaa, B puolestaan peruutti ulosmittaukset.

Totean, ettei ulosottolaki tunne tällaisia kokonaisjärjestelyjä, joista nyt on kysymys. Käsitykseni mukaan ulosottokäytännössä kuitenkin jossakin määrin tehdään erilaisia sopimusjärjestelyjä velallisen ulosotossa olevien asioiden ratkaisemiseksi. Sinänsä asioiden sovinnollista ratka isua voidaan usein pitää tarkoituksenmukaisena ja asianosaisten edun mukaisena. Tällaisissa järjestelyissä sekä velkojien että velallisen edut tulee ottaa asianmukaisella tavalla huomioon.

B:n antaman selvityksen mukaan kantelun tarkoittamassa tapauksessa järjestelylle oli ollut velkojien suostumus. Näin ollen näyttäisi siltä, että velkojien intressi on sopimusjärjestelyssä otettu huomioon. Sen arvioiminen, mitkä olivat velallisen mahdollisuudet vapaasti arvioida vaihtoehtoisten ratkaisujen paremmuutta omalta kannaltaan, on jälkikäteen vaikeaa. Siitä päätellen, että A oli tullut tapaamiseen sovittu rahasumma ja ulosmitattujen

esineiden poiskuljettamiseen tarvittava auto mukanaan, sovintoratkaisusta oli nähtävästi ainakin jossakin määrin keskusteltu jo ennen tapaamista. Näin A:lla on todennäköisesti ollut mahdollisuus harkita eri vaihtoehtoja jo ennen tapaamista ulosottovirastossa.

Kantelun tarkoittamassa järjestelyssä oli siis sovittu, että A suorittaa paitsi tietyn rahasumman myös peruuttaa tekemänsä valituksen ja kantelun.

Ulosottolain 10 luvun 10 §:n mukaan, jos valituksessa tarkoitettu täytäntöönpanotoimi on oikaistava 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentin nojalla, ulosottomies voi suorittaa oikaisun viikon kuluessa valituksen saapumisesta. A:n asiassa ulosottolain 9 luvussa säädetyn itseoikaisun tekemisen määräaika oli tehtyjen ulosottovalitusten johdosta jo päättynyt. Näin ollen itseoikaisun mahdollisuutta ei ole enää ollut. Ulosottolain itseoikaisua käsittelevää 9 lukua ei kuitenkaan sovelleta oikaisuun, johon kaikki osapuolet nimenomaan suostuvat. Esimerkiksi ulosmittaus voidaan aina kumota hakijan luvalla. Puheena olevassa asiassa B oli saadun selvityksen mukaan hankkinut velkojien suostumuksen järjestelylle. Se, olivatko velkojat edellyttäneet sovittu rahasumman suorittamisen lisäksi tehtyjen ulosottovalitusten peruuttamista, ei ilmene selvityksestä. Sinänsä valitusten peruuttamiseen ei käsitykseni mukaan olisi ollut tarvetta, vaan käräjäoikeuden ratkaisun lopputulos olisi ulosmittausten peruuttamisen jälkeen ollut sama riippumatta siitä peruutettiinkö valitukset vai ei. Näin ollen sanottu valitusten peruuttamista koskeva ehto vaikuttaisi tarpeettomalta. Toisaalta en pidä ehtoa tässä tilanteessa siten ongelmallisenakaan, että se antaisi aiheutta oikeusasiamiehen toimenpiteisiin.

Ongelmallisena pidän sitä vastoin kokonaisjärjestelyyn sisältyvää ehtoa lääninhallituksen tehdyn hallintokantelun peruuttamisesta. Kantelun peruuttaminen ei ole velkojien intressissä, eikä sen vireillä olo myöskään vaikuta ulosmittausmenettelyyn tai ulosmittausten peruuttamisen mahdollisuuteen millään tavoin. Katsoessaan viranomaisen menetelleen virheellisesti, ulosoton asiakkaalla tulee olla oikeus tehdä ulosottoviranomaisen menettelystä hallintokantelu. Tätä asiakkaan oikeusturvataetta ei voida poistaa sopimusjärjestelyin. Näin ollen en pidä tehtyä kokonaisratkaisua tältä osin asianmukaisena.

Menettelyn moitittavuutta arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että kantelun peruuttaminen ei estä myöhemmin tekemästä uutta kantelua lääninhallitukselle tai ylimmille laillisuusvalvojille.

3.5

Entisen johtavan kihlakunnanvoudin B:n käyttäytyminen

Valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla.

Virkamieheltä tulee edellyttää muun muassa harkintakykyä ja tyyliä sananvalinnoissaan. Virkamiehen tulee myös toimia siten, ettei perusteltuja epäilyjä hänen puolueellisuudestaan tai asenteellisuudestaan pääse syntymään.

Mielestäni varsinkin erityistä luottamusta ja arvostusta vaativissa viroissa on virkamieheltä vaadittava korostetun asiallista käyttäytymistä. Lisäksi totean, että pakkotäytäntöönpanossa joudutaan usein tilanteisiin, jotka väistämättä ovat velalliselle epämiellyttäviä ja jopa järkyttäviä. Tällöin korostuukin vaatimus siitä, että ulosottohenkilöstön on käyttäydyttävä asiallisesti ja hillitysti.

Saatu selvitys B:n käyttäytymisestä ulosottovirastossa 2.3.2000 pidetyn tapaamisen yhteydessä on jossakin määrin ristiriitainen. A:n mukaan B oli kiroillut ja kutsunut virastossa olleita romaneja "mustalaisiksi". Tilaisuudessa läsnä olleen A:n äidin E:n oikeusasiamiehelle tekemässä kantelussa on esitetty vastaava väite. Myös tapahtuma-aikana avustavana ulosottomiehenä toimineen C:n A:n ja E:n kanteluasioihin toimittaman kirjelmän mukaan B oli puheena olevassa tapaamisessa kutsunut paikalla olleita romaneja "mustalaisiksi". Selvityksessään B myöntää hermostuneensa tilanteessa ja todenneensa, "että vaihtoehtoja on vain kaksi, joko pistätte nimen paperiin tai painutte helvettiin". Sen, että hän olisi kutsunut ketään "mustalaiseksi" tai muutoin kiroillut, B kieltää.

Tilanteessa läsnä olleiden henkilöiden kertomusten osittaisesta ristiriitaisuudesta huolimatta pidän selvitetynä, että B on puheena olevassa tilanteessa kiivastunut ja käyttänyt asatonta ja sopimatonta kieltä. Katson, että B on näin käyttäytyes sään menetellyt valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin vastaisesti.

B:n menettelyn moitittavuutta arvioidessani otan huomioon paitsi sen, että kysymys on ollut vapaaehtoisen sopimusjärjestelyn aikaan saamisesta myös sen, että saadun selvityksen mukaan kiistaa neuvotteluissa näyttäisi eniten aiheuttaneen B:n vaatimus ulosottovalituksen ja hallintokantelun peruuttamisesta. Hallintokantelun peruuttamista koskevan ehdon osalta viittaan kohdassa 3.4 esittämäni.

3.6

Muut kantelussa esitetyt asiat

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella katson, että muilta osin asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Vahingonkorvauksia koskevien vaatimusten osalta totean, ettei oikeusasiamies voi toimivaltansa puitteissa ottaa kantaa vahingonkorvauskysymyksiin, jotka viime kädessä kuuluvat tuomioistuimen ratkaistaviksi

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan entiselle johtavalle kihlakunnanvoudille B:lle huomautuksen hänen edellä kohdassa 3.5 todetusta virkamieslain vastaisesta käyttäytymisestäään.

Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.
Enempiin toimenpiteisiin asia ei tältä osin anna puoleltani aihetta.

Lisäksi saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen A:n ulosottoasioissa tehtyyn kokonaisratkaisuun sisältyneen hallintokantelun peruuttamista koskevan ehdon epäasianmukaisuudesta B:n tietoon.

Nämä kannanottoni eivät estä A:ta omalla vastuullaan ryhtymästä itse niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo asiassa olevan perusteita.

- - -